

Biłł. Jajellouske
Krakow
Sw Army 10

טשענאָסטאָווער צײַטונג

אָנאָנסען-פֿרײַז פֿאַר אַ מילימעטער שורה:
פֿאַר'ן טעקסט 40 גראַשען
נאָכ'ן טעקסט 20 גראַשען
אין טעקסט 60 גראַשען.
די ערשטע און לעצטע זייטן האָלט 8 אָנאָנסען שפּאַלטען.

ערשײַנט יעדען פֿרײַטאָג.

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:

ערשטע אלעז נר. 6. - טעלעפֿאָן נר. 22-01

אָנאָנאָמענטס פֿרײַז אַ נומער 20 גראַשען.
אַרעס פֿון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:
CZESTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 22-01.
פֿאַר'ן אינהאַלט פֿון די אָנאָנסען איז די רעדאַקציע גיטט מערסטאָווערליך.

Częstochowa, Piątek 10 marca 1939

ליכט-צינדען 5.12

פֿרײַטאָג י"ט אדר פ' תש"ט

דעם 6 מערץ 1939 י. איז אין עלטער פון 86 יאָהר געשטאָרבֿען

יִהוּדָה לֵייב סאַיאָ

ער-בעזיצער און אינדוסטריעלער

די לווה איז פֿאַרגעקומען דינסטאָג דעם 6-טען מערץ 1939 יאָהר (ט"ז אדר תרצ"ט).

ווענען וואס עס זענען מוריע די אין טיעפֿען טרויער פֿערבליבענע

זיין, טעכטער, איידעם, שנירען, אייניקלעך און אוראייניקלעך.

אונזער מיטשולד'ס סאַמועל באַזשיקאָווסקי און פּאַמיליע
צוליעב'ן טויט פֿון זייער פֿאַטער

י צ ח ק

דריקען אויס דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל

די אינהאַבער פֿון
Czest. Wytwórnia WYROBÓW GUMOWYCH
„CEWUGE” sp. z o. o.

מיר נעמען אַנטהאַלטן אין צער פֿון אונזער שפּח'ס סאַמועל באַזשיקאָווסקי און פּאַמיליע
צוליעב'ן טויט פֿון זייער פֿאַטער

י צ ח ק

און דריקען אויס דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל

דאס אַרבייטער-פֿערסאָנאַל פֿון דער פֿירמע
„CEWUGE” sp. z o. o.

אונזער פֿרײַנד סאַמועל באַזשיקאָווסקי און פּאַמיליע
צוליעב'ן טויט פֿון זייער אונפֿערגעסליכען פֿאַטער

י צ ח ק

דריקען אויס דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל וואָס יומאָל לאַנגער ער.
יהונתן נוסבֿים און פּאַמיליע

מיר נעמען אַנטהאַלטן אין צער פֿון אונזער פֿרײַנד סאַמועל באַזשיקאָווסקי
און פּאַמיליע צוליעב'ן טויט פֿון זייער פֿאַטער

י צ ח ק

און דריקען אויס דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל
ישראל פֿרעגער און פּאַמיליע

Drogiemu przyjacielowi SAMUELOWI BORZYKOWSKIEMU
i Rodzinie z powodu zgonu nieodżałowanego

b. p. OJCA

wyrażają najszczerze współczucie

SAMUEL HAFPTKA
KAROL KROMOŁOWSKI.

Naszemu przyjacielowi Samuelowi Borzykowskiemu
oraz Rodzinie z powodu zgonu Ich nieodżałowanego

b. p. OJCA

składają wyrazy najgłębszego współczucia

Paweł Biber i Leon Biber z żoną

מיר בעטליגען זיך אין צער פֿון דער
פּאַמיליע סאַיאָ

צוליעב'ן טויט פֿון זייער פֿאַטער, ערען-פֿרענדס פֿון אונזער געזעלשאַפֿט

יִהוּדָה לֵייב

און דריקען אויס דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל

די פֿערזאָלונג פֿון דער גמילה-חֶסֶד-קאַסע

פֿילטודסקי 31.

די אלע, וועלכע האָבען אַנטייל גענומען אין דער לווה פֿון אונזער אונפֿערגעסליכען מאַן און פֿאַטער

יִצְחָק באַזשיקאָווסקי

וועלכע איז פֿאַרגעקומען פֿרײַטאָג, ד. 3 מערץ (י"ב אדר תרצ"ט) דריקען אויס דעם אינגסטען דאָנק

די אין טיעפֿען טרויער פֿערבליבענע

פֿרוי, זיין, שנירען, אייניקלעך און פּאַמיליע

אין אַבדענעהיט פֿון אַ זיין, שניר און אייניקלעך אין א"י.

דעם אויפֿריכטיגסטען מיטגעפֿיהל דריק איך אויס מיין ליבען מחותן

ו' יצחק מאיר קרעל נ"י און פּאַמיליע

צוליעב'ן פֿריהייטגען טויט פֿון זייער אונפֿערגעסליכער טאָכטער און שוועסטער, מיין טייערע שוועגערין

יִוֹכָבֵד רבקה ראַנקאוויטש

גאָט זאָל אייך טרייסטען אין אייער גרויסען צער.

קעלן.

שרה ראַזענבערג.

Naszemu przyjacielowi

SAMUELOWI BORZYKOWSKIEMU

i Rodzinie z powodu utraty

b. p. OJCA

składają wyrazy głębokiego współ-
czucia i żalu H. HELMANOWIE
E. BOCIAN

דעם טיעפֿסטען מיטגעפֿיהל דריק איך אויס
דער פּאַמיליע באַזשיקאָווסקי צוליעב'ן דעם טויט
פֿון זייער אונפֿערגעסליכען פֿאַטער און שוועגער-פֿאַטער

יִצְחָק באַזשיקאָווסקי

זיין געטרייסט

מודני מערין

מיין געפֿעסט-פֿרײַנד סאַמועל באַזשיקאָווסקי
צוליעב'ן טויט פֿון זיין עהרזיידען

פֿאַטער

הערצליכען מיטגעפֿיהל

יודל שאַיאַ, וויעלן

טייף ערשטער צוליעב'ן טויט פֿון אונזער מיטערען און
ליבען שוואַגער און פֿאַטער

יוסע בער סעהל נ"י

אין שטאָדן.

דריקען מיר אויס דער פֿרוי, קינדער און פּאַמיליע אונזער
טייעפֿסטען מיטגעפֿיהל, זיין געטרייסט.
פּאַמיליע אַנקלעדיש, וויעלן

משתתפים אנו בצערם העמוק של משפחת סויקה
למות עליהם אביהם

יִהוּדָה לֵייב נ"ע

נשיא-הכבוד של ועד לבנין בית-המדרש „אהל-נחום”

בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ינחמו.

ועד לבנין בית-המדרש „אהל נחום” בצ'נסטוחוב

משתתפים אנחנו בצערם הנדול של משפחת סאיקא
למות עליהם אביהם היקר

יִהוּדָה לֵייב נ"י

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

רוב גברעמן ומשפחתו

Z powodu zgonu

B. P.

LEONA SOJKI

wyraża RODZINIE współczucie

A. SILBERSTEIN.

מיט פֿיעל צער בעוויינען מיר דעם טויט פֿון אונזער טייערען און חשוב'ן שוואַגער
און אָנקעל

יִהוּדָה לֵייב (בײַנע) סאַיקא נ"ע

זיין אנדענקען וועט אונז שטענדיג זיין טייער

דער פּאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער האַרציגסטען מיטגעפֿיהל

גוטשע לעווי, יוסף שטיבעלמאַן און פּאַמיליע,
שמואל גליקסמאַן און פּאַמיליע, סאַסנאוויץ.

נישט אנדערש, נאָר איהר זענט
 אַרעב פון זינען-האַב איך אויס-
 עשיגען צו מיין שכן ישראל יודל,
 נחת ער איז אַריינגעקומען צו מיר
 און אנשטאט צו ואנען גוט מאַרגען,
 האט ער נאָר געזעהלט ספירה... היום
 צוהרה ימים שהם שבע אחר ושלשה
 ימים לעומר.
 - איך צעהל גוט-ענטפערט מיר
 מיין שכן. היינט איז פרייטאג, האבען
 מיר א קימל לך דעם צענטען טאג,
 ביט ס'איז ערקלערט געווארען דער
 חורש קען יודען? נו, צעהל איך ווי
 מיר האלטען אין דער וועלט און אָס
 איז היינט פונקט דער צעהנטער טאָג
 פון חורש האָב איך מיר אנגעצעהלט
 צפירה.
 - איהר האט א גרינגען קאפ-מאָך
 איך אַנאייגנטיש בעשמקונג-מיר
 ווערן געשיינען זיך אין א דעפריסע,
 וואו אלע זיינען הוועשט מען אויף
 אונז, מען וויל אונז דערטרינקען אין
 א לעפעל וואַסער און דאָ קומט
 איהר צו גען מיט כחמלה'לץ?
 - נישט פאַר נחת טוה איך דאס-
 נישט מיין שכן א זיפן-ס'איז מיר גע-
 בוג טרויריג אויף דער נשמה און טריי-
 קען אין דער קעשענע, נאָר איהר
 וועט דאָך, די בעשה מיט גאפאָלע-
 גע'נען, וועלכער האט ארויפגעלייגט א
 קאנטריבוציע אויף דער בעפעלקערונג
 פון אַנאייגענומענער שטאדט. האט
 דער עולם געזייגט איז גאפאָלען
 געווען זיכער, אז זיי וועלען בעצאה-
 יען, נאָר דאָמאָלט ווען ס'איז שוין
 קיין געלד נישט געווען, האט דער
 עולם געלאָכט, וויסענדיג, אז מען האט
 שוין נישט וואס צו נעמען, און בעה
 יי שלוחים האבען פרקלערט גאפאָלע-
 נען, אז די בעפעלקערונג לאָכט פון
 דער ערשטער מאַטריאָניזם האט

פון יחיאל טשענסטאכאווער

ונתנו איש כפר.

איינער פון די משכילים האט זיך געריהמט פאר'ן בריסקער רב ר' חיים ז"ל, אז געלד אויף א דבר צדקה גייען נאך די פרייע, דאנענען די חסידים זענען נאך עוסק אין דאווענען און לערנען, אבער פון געלד געבען האט ער שוין זיך צוריק, דערווייז האט ר' חיים ז"ל געענטפערט: די תורה זאגט אונז שוין ווענען דעם: ונתנו איש כסו—די כפרים זענען מיינסטענס די גוים.

זה יתנו

הראה לו הקב"ה מטבע של
אש ואמר לו כזה יתנו (מדרש).

אין יאָהר 1913 איז אין טשענסטאָ.
כאָו אויפגעבויט געווארען די מקוה.

שפיטאל, אַכראָנקע א. א. וו. דער
גרעסטער טייל הוצאות פון די בנינים
איז בעשטאנען פון נדרוב, וואס זענען
געזאמעלט געווארען ביי דער היגער
יודישער בעפעלקערונג. אינצווישען איז
אויסגעבראכען א שרפה אין א גאנץ-
טען שטעטל וואהיין אויך די היגער
קהלה פארט געאויפטראגט געווארען צו
שיקען א געוויסען סכום. די מקבלים
אָבער, וועלכע האָבען געזאָלט זיין גאנץ-
געזעהנענע היענע פיל-טהיגער האבען
זיך אָפגעזאגט נאך אזעלכע גרויסע
פער-זאמלונגען, ווידער צו געהן אי-
בער די גרויסע טהיגער. דערויף האט
דער היגער נישט זיך געזאגט:

ווען גאָס האָט געהייסען משה'ן נב-
מען דעם מחצית השקל ביי די יודען,
זאָגט דער מדרש נתקשה משה - איז
עס משה'ן זעהר שווער אָנגעקומען,
הראה לו הקב"ה מטבע של אש - האט
דער רבש"ע געוויזען אַ פֿייערדיגע
מטבע און געזאָגט: כזה יתנו - אזא
מטבע זאלען די יודען געבען. שטעלט
זיך א פראַגע, אזוי פֿיעל געלד צום
משכן איז משה'ן נישט שווער אָנגעק-
מען צו נעמען, נאָר א מחצית השקל,
וועלכעס איז געווען פערטער גרה, איז
נתקשה משה. און מיט וואָס איז שוין
פערענטפערט די מטבע של אש? נאָר
דער תירוץ קען זיין: משה האט פערשט
געהייסען די יודען געבען תרומות,
מעשרות, בייען א משכן. אַזוי, אז זיי
זענען שוין מיער געוואָרען פון געבען
געלד. יעצט איז דער רבש"ע ווידער
געקומען מיט נעמען א מחצית השקל,
איז נתקשה משה - איז עס אהרן,
שוין געווען צו פֿיעל צו פערזאָגנען
ווידער געלד; הראה לו הקב"ה מטבע

פוילען קלעקט קיין ערר נישט, וועט
 די אינפעקטיוקאזיע פון דער לאַנד-
 ווירוסשאַפּט אינאיינעם מיט די אנדער-
 רעפארמען. שאפן די מעגליכקייט צו
 בעזארגען דעם גרעסטען רוב פויערים
 מיט א געזונדענדען סכום לאַנדווירט-
 שאפטליכע פראדוקטען.

אָבער אפילו נאָכן פערוויקליכען
די אלע רעפארמעס וועט נאָך מחמת
פערשטענדליכע טעמים, אַלץ פערבליי-
בען אין דאָרף א געוויסער טייל ערד-
לאָזע פויערים, וואס מוזען זוכען אר-
בייט און ברויט אין שטאָטס. דאָס
זיכערס דעם גארמאָלען שטראָם פון
דאָרף אין שטאָטס, כדי די דאָזיגע
פויערים זאָלען אין שטאָטס קענען גע-
פונען שטענדיג ארבייט, מוז די שטאָטס
זיין גוט אינדוסטריאַליזירט!
אָזוי אַרום, צו בעזייטיגען דעם הונ-
גער פון דאָרף מוזען דורכגעפיהרט
ווערען: (1) רעריקאלע אגראר-רעפארמען,
(2) די אינסענסטימקאַציע פון דער
לאַנדווירטשאַפּט אין גאנצען לאַנד און
(3) די אינדוסטריאַליזאַציע אין לאַנד.
ווען דאָס אַלץ וועט דורכגעפיהרט
ווערען, וועט ס'דאָרף אויפהערען צו
האָנגערן און דאָן וועט ער אויך אויפ-
הערען צו זיין איבערעלקערט.
דורך דער דאָזיגער ענסטויקלונגס-
פאָזע זענען דורכגעאָנגען אלע ציווי-
ליזירטע און קולטורעלע פעלקער און
אויך פוילען מוז זי דורכמאַכען!...

דער יודישער חורבן, נישט נאָר וואָס
ער קען דאָ נישט העלפֿען, נאָר ער
ברענגט נאָך צו דעם חורבן פֿון דאָרף,
צו דעם חורבן און „איבערהיילונג“
פֿון שטאָדט! אין אַ לאַנד. ווי פֿוילען
מיט אזא גרויסען פּראָצעס פֿון די
מינדערהייט פֿעלקער מוזען די חורבות
פֿון די לעצטע, אונזערמיינליך ייהרען
צו אַ חורבן פֿון דער גאַנצער מינדל!
דער אויפֿען אנגעזייכענטער רעפּאָר-
מען-וועג בעזייטיגט מיט פֿולער זיכער-
קייט די איבערלעבן, ד. ה. די
גוים פֿון דאָרף און פֿון שטאָדט!...

דער זעלביגער רעפארמען - וועג
סעמעס אָב די גאנצע שארפֿקייט פון
דער יודישער פּראָגע.
בעווים איז די נאַטאַנאַלע עמיגראַציע
פון א טייל חושבים, פון לאַנד, פון
צייט צו צייט א נוצליכע זאך. אָבער
א, מאַמען-עמיגראַציע און אפשר גאָר
א, צוואַנגס-עמיגראַציע איז די גרעסטע
אין שעדליכסטע נאַרשיקייט, וואס פֿינט-
טערע מוחות קענען אויסטראַכטען!
די ווילדע און גירערטערעכטיגסטע
יודישע פּאָרגראַמען, וואס ווערען איצט
מיט'ן אַציל צו פּערטריבען יודען פון
לאַנד, דורכנעפֿהרעטע מצד די פּאָליטי-
טישע ערללאַזע מלוכות, וועלען פֿאַר
איבערצייגען אַלעמען, וואָס פֿאַר א
שעדליכע נאַרשיקייט דאס איז! ..

בעשראכטען מיר קודם כל דאס
 ווארט „איבערפולטער“ דאָרף אָדער
 „לאַנד. קיין שום דאָרף, קיין שום
 שטאָט און קיין שום לאַנד איז נישט
 איבערפולט, כל זמן די בעפעלקערונג
 איז בעזאָרגט מיט פרנסה און מיט
 אַלעם נויטיגען. „איבערפולט“ ווערט
 אַ דאָרף, למשל, ערשט דאָן, ווען לכל
 הפחות אַ היבשער טייל פון זיין בע-
 פעלקערונג האט נישט קיין מיטלען צו
 לעבען. דער פּוילישער דאָרף איז אי-
 בערפולט, ווייל ער איז אונגענייגל.
 ווילען מיט בעזויטיגען די איבערפולט-
 קייט, מוזען מיר בעזויטיגען דעם האנ-
 גער אין דאָרף.

פארוואס איז דער פוילישער דארף
הונגעריג?

די טעמים זענען פאר איטליכן
דענקענדיגען מענטשן, וועלכער האָט
א וועלכע עס איז בעהאווענסקייט אין
עסם עינין, גאנץ קלאַרע און איבער-
ציענדע. דער ערשטער טעם איז,
וואס אין פוילע האט דער פויער צו
וויינגער, דער גרעסטער שטח ערד
ווערט געטן צום פויער; דאס העלפן
דאס רעדען גאָנישט! מען מוז דורכ-
פיהרען אַ מעגליכסט ראַדיקאלע אַנגאַר
רעפאָרם. אמת, די דאָזיגע רעפאָרם
אליין איז צו ווייניג, אָבער אָהן דער
דאָזיגער רעפאָרם, אָהן דעם גייסטיגען
לאַנדווירטשאַפֿטליכן אינסטרומענט,
אָהן אַ גענוגענדען שטח ערד — קען
מען אויך די איבעריגע רעפאָרמען
גייסט רוכטיהרען... עס איז דעריבער
קודם כל נויטיג דורכצופיהרען די
אַנגאַר-רעפאָרם, אָדער, ריכטיגער גע-
זאָגט, די אַנגאַר-רעפאָרמען!...

צווייטענס, איז די לאַנדווירטשאַפֿט
אין פוילען זעהר אַנְגֶאָבעשטאַנע. זי
מוז דעריבער שטאַרק אינטענסיפֿיצירט
ווערען. עס מוז מעכאַניזירט ווערען
אַלע לאַנדווירטשאַפֿטליכע פּראָצעסען;
עס מוז געשאַפֿען ווערען א שטאַרק
פּערשפּייטע, גוט אָרגאַניזירטע און
גוט אוועקגעשטעלטע סעלעקציע פון
זויער; ס'מוז אָרגאַניזירט ווערען און
אין סטך פון א לענגערער צייט איינ-
געפֿיהרט ווערען אין לעבן דער זויער-
סדר. ערשט די דאָזיגע אינטענסיפֿי-
קאַציע פון דע- לאַנדווירטשאַפֿט אין
פוילען וועט געבן די מעגליכקייט צו
פּענאָנאָמען יך מיט א פּערקער קליי-
נעם, אָבער נישט צו קליינעם, שטח
ערד...

אויב פאר דער איצטיגער מעהר
עקסטענסיווער לאנדווירטשאפט אין

הערס זיך נאָר צו צו די אלע פאָל-
שע, מיינונגען, וואס קלינגען אזוי
פאָפּ, אזוי אויטאָריטעטיש און אזוי
עקסנות'דיג אַראָפּ פֿון די, הויכע פענ-
סער' און-איהר וועט פערשטעהן.
ווי עס שאַט זיך א פאָלשע, געזעל-
שאַפליכע מיינונג, פֿאַר אַנ'אנטי-
סעמיטישע. בשעת מן הצד גיט דעם
טאָן, א קעסעל-פּוּק, מיט וועלכער עס
פֿירט אַן א נידערטראַכטיגער שטן
צוליב אַייגענצייגע אונזעהליכע
טעמים...

ווען, נישט קוקענדיג אויף אלע
צושטעטערענדע געזען ארגומענטען,
ווערט דער מאַסע טאָג-איין, טאָג-אויס
אין וואָרט און שריט טונדעריט מין
גורנד אויס אַ פאַלשע פּאָליטישע, גע-
וועלטאַנמליכע אָדער אפילו „וויסענ-
שאַפּטליכע“ מיינונג, בעקומט זי ביי
דעם דורכשניט-מענטשן בעלד די בע-
דייטלינגען פֿון אַ פֿאַר אַלעמען קלאָרעם
אַקסיאָמע, אין וועלכער מען טאָר נישט
צווייפלען

נעמען מיר למשל, דאס אלטע א-
סיסטעמיטישע לידעלע מכות די אי-
בערפולטקייט פון פוילישען דאָרף און
פון דער פוילישער מלוכה בכלל, פון
דער נויטיגקייט צו גאציאָנאליזירען
אָלאַגאזירען) דעם האַנדעל און מלאכה
אין פוילען, אַריבערפיהרענדיג דעם
הונגעריגען פיער פון דאָרף אין שטאדט
אויף די יודישע פרעסע... נעמען פון
ווייטער אין אַכט דאס לידעלע, וואס
ווערט געשפילט אויף אַלע פאָלשע
אינסטרומענטען, אונסער דער היטלע-
ריסטישער אנטיהונג אין פוילען, דאס
לידעלע וועגן דעם, אז די יודישע
פראַגע אין פוילען קען נאָר געלעזט
ווערן „דורך צווינגען די יודען צו אַ
מאַספּן-אָלאַגאזאציע אויף די פרייע
שטחים“ פון פערשידענע טראַפישע
מדינות. נעמען מיר דאָס אַלץ אין
אַכט, מווען מיר זיך ווער שטאַרק
וואונדערן, ווי אזא שרר שאין לו
רגלים האַלט זיך אזוי פּעסעס און אזוי
זיכער... ווי אַפּס און ווי איבערציי-
גענד מיר האבען נישט דערווייזן די
פאָלשקייט פון די אלע אַקסאָמאַן,
האט דאס דערווייל געהאט א גאנץ
קליינעם צופאַל. ווי קליין אָבער דער
צופאַל זאָל נישט זיין, מווען מיר
אנווער אמת ווייטער און ווייטער אי-
באנער/ווערן, ביז דער שרר וועט קלאַר
ווערען אפילו פאַר די גייסטפולע
מחזות!... עס איז א וועניג דאָנקבאַרע,
אָבער נויטיגע אַרבייט...

דאס פוילישע דאָרף איז צוליב נע-
וויסע טעמים איבערפולט; עס מוז דע-
ריבער, ווי די אנטיסעמיטען מיינען,
דער צוּרף פון דער פוילישער בעפעל-
טרונג אין דאָרף אַייבערגעפיהרט
ווערען אין שטאדט, וואו ער מוז
איבערגעמען די יודישע בעפעלונג-
צען און פרנסות, לאָמיר לאָזען די יו-
דישע בעפעלונג אויסשטערען פון
הונגער און לאָמיר אױסצוקוקן דערצו,
וואס עס וועט פאַרקומען ווייטער:
האיהות ווי די אויבערדערמאנע. נעוויסע
טעמים". וואס רופען ארויס די דאָר-
מיטע איבערבעפעלקערונג, וועלע
דאָך פערבלייבען אויף ווייטער, וועט
דאָך אין אַ פאַר יאהר אַרום דאס
דאָרף ווידער ווערען איבערפולט!
היינט וואו וועלען מיר דעם דאָזיגען
צוּרף אַהינטהען?... דאָן וועט עס
זיין פיעל שווערער, ווארום די שטאדט
וואָלט דאָך שוין געווען אויך איבער-
פולט- מיט די הונגעריגע יודען! וואס
ווייטער וואָלט די דאָזיגע לאַגע, אי
אין שטאדט, אי אין דאָרף, נעוואָרען
צוליב קאטאסטראָפאַלער און האַלונגס-
לאָזער!

צווי צירוס איז דאך קלאר, אז דער
גאנצער פאלץ פון ראטעווען די הונגע-
ריגע פויערים פון דאָרף איינ'ן חשבון
פון די שטאָדטישע יודען - איז, אפילו
פאר אַנטסעמיטען, אַ צו גרויסע נאָ-
רישקייט!

מיר מוזען דעריבער צוטרעטען צו
דער לעזונג פון דער שאלה פון דעם
איבערפולטען, הונגעריגען פוילישען
דאָרף - אויף דעם וועג פון לאַגיק
און פון אמת'ע, אלזייטיג אונטערזוכטע
זאכעסען.

וואס געהערט, וואס געזעהן.

צען פון די רשעות, וואס מען ווענדעט
אָן געגען אונז. ח'ה'שער אַנטיסעמי-
טיזם, וואָס מאַכט פערנלייזערען די
אָדערען, שנאה און האָס און אַפּט
זינשאַלטענע קעס, זענען דער סדר-
היום, די הכנות צום גרויסען יודישען
פרייהייטס-יום-טוב.

אַמאָל אין מיטעלאַטער, האבען
יודען געציטערט פאַר בלובליים, פאַר
עלילת-דם-שאַטנאָזש, היינט אָבער אין
זייטען פון פראַגרעס, מאכט מען שוין
נישט קיין עלילת דם בלובליים, נאָר מען
טרענט אונז אזוי די אָדערען, צילענדיג
אנדערע בלובליים.

מיט איין וואָרט, וואס מעהר עס
דערנעהנטערט זיך צום יום-טוב פון
חרות, אלץ מעהר זעהט מען ווי אומ-
גליקליך, ווי פערשקלאַפּט מיר זע-
נען.

אָס איז פאַר פסח און א רייע
אינסטיטוציעס גרייטען זיך צום יריד.
עס גרייט זיך די קהלה מיט'ן צוטיילען
קמחא; עס גרייטען זיך די אינסטיטוצ-
יעס "בית לחם", "חומכי עניים"; עס
גרייטען זיך די מזה-בעקער, עס גריי-
טען זיך די אַרומ-לייט אויף דעם
כל דכפין און עס גרייטען זיך די אג-
סיסעמיטען מכל המינים. סען טרומפיי-
טערט אין דער גאס, עס איז אַ גרויסע
בעוועגונג פון אַלץ און אלעמען. עס
הויבט זיך אַן דער פאַר פסח יריד...
צו ווייטען זיי נישט, צו מאַכען זיי
זיך נישט וויסענדיג...
איז אונזער שטאָט געהאָט וויפּטע

היינט קאן מען זיך נישט בעקלאַנען.
און עס סעה'ט אויס מאַטעריאַל. אונז-
זערע, גוטע" פריינד זאָרגען שוין, אז
מיר זאָלען זיין בעשעפטיגט מיט'ן
בעשרייבען אונזערע צרות. אויך אונז-
זערע יורפן זיצען נישט ליידג און
שאפען מאטעריאַל פאַר'ן וואָס גע-
הערט, וואָס געזעהן". זאָל מען דערי-
בער נישט פערברענגען און זיך נע-
מען צו דער ארבייט. זאָלען פערשרי-
בען ווערען לירות די געשעהענישען
וואו היינטיגען סטאָג, סיי דאס גוטע
(דאס מ'איז דאָ זעהר וועניג), ווי
אויך דאס "שעכטע" (דאס) איז שוין
גראדע א ביסל צו פיעל).

דער פאר-פסח-יריד האָט זיך שוין
אנגעהויבען...

בצת מיר זענען נאך געווען קינדער,
האבען מיר זיך זעהר געפרעגט, ווען
דער ווינטער האט געמאכט [פלאץ
פאר'ן פרייהלינג, איבערהויפט די צייט
פאר שטח. עס האט אונז געלאקט דער
פרייהלינג יום טוב, אין וועלכען מען
טהוט זיך אויס פון דער וואכנדיקייט,
פון חדר, פון גשמיות און מיט יעדען
טאג, וואס האט זיך דערנענטערט
יום-יום טוב, האט אלץ א גרעסערע
הריר בעהערשט אונזער נשמה.

היינט אָבער איז שוין נישטאָ יענע פרייד, פערקעהרט, וואס נעהנטער עס ווערט צום יום טוב פון בעפרייאונג. אלץ מזהר מרה-שחורה'דיגער ווערען מיר. עס פערקלעמט אונז ביים האָר-

צו מיר און גיסט אויס זיין ביטער
הערץ. עס איז איהם א'אומגליק נצ-
שעה, ער בעדייערט פארוואס ער האט
מיך נישט געפאלט.
און איצט האסטו נישט רי מעגליכ-
קייט זיך צו שמדען - פרגע איך
איהם מיט אקאנע - ווער וועט דיך
איצט נישט לאזען.

- ניין, ברוהערקע - ענטפערט ער
 מיר - אינאס איז שוין צו שפעט. האָסטו
 טו דען נישט געלעזען די נייע פער-
 ארדנונג פון דער קריסטליכער גייסט-
 ליכקייט, וועלכע וואָלט, אָז מען וואָלט
 זיין פאָרווייטג מיטן שמוץ יודען,
 וועלכע טהון דאס לעצטענס גאר אויס-
 פרווואַסע אינטערעסען און נישט אויס-
 איבערצייגונג, אַזוי, אַז ס'מער וועט
 זיך עמיצער יעצט וועלען שמוץ, וועט
 ער מוזען אדורכגעהן אַ לאַנג-דייערענ-
 דע שולע מיט פאָרברייטונגען און
 ערשט דאמאלס, ווען די גייסליכקייט
 ווען זיין איבערצייגט, אַז דער משומר
 מיינט עס ערנסט מיט'ן גאנצען האַר-
 צען, וועט מען איהם אַבשמדען.

פארוואקס האב איך דיך נישט גע-
פאלגט - קלאגט מיין ערב משומר -
און עס געטהון בעצייטענט. איצט איז
אפילו א משומר נישט אזוי לייכט צו
ווערען.

שטערק צום הארצען האב איך מיר
דאס נישט גענומען. מײן בעקאנטער
אָבער, וועלכער קאן זיך נישט שמד'ען
האט דערפון גרויס ענטה נפש...

ער גיט נישט קיין פייער..
אין לעקאל פון אוושאנד סקארבאווי
שמעחת א לענגע ריזע צוהלער,

די נייע „צעהן געבאטען“

(קלאנגען און אפגאנגען)

פון דעם קעניג

א פערשטע וואונדערליכער און אפציע-
לער ענגליש-יודישער הילפס קאמיטעט
האט, ווייזט אויס, געפינען פאר נויטיג
צו פארקויפן די פליטים, פאר וועלכע
ער טהוט אזוי פילע, אויך מיט... נייע
צעהן געבאטען, מיט נייע עשרת
הברות.

אם ווי א שטייגער:

רעדט נישט צו הויך דייטש;
מיטש זיך נישט אין דער פאליטיק
פון לאנד;

זייט דאנקבאר צום לאנד וואס האט
אייך אריינגעלאזט.

און נאך פהליכע אין כאראקטער
און גייסט, ווערן געבאטען. אלץ
זעהר פיינע לייטשע און קארעקטע
געבאטען. כמעט זעלבסטפערשטענ-
דליכקייטען.

און דאך קען איך זיך נישט בע-
פרייען פון דעם מאדעם בייטעם
וואס די „געבאטען“ לעזן איבער. און
איך בין זיכער, אז ביי א סך יודען
און נישט-יודען האבען די קארעקטע
און לייטשע געבאטען איבערגעלאזט
אם דעם מאדעם פרינקליך-וויסליכען
בייטעם.

פאר וואס זעט איך עס?

איז עס נאך דערפאר. ווייל מיר
פיהלען זיך שטענדיג נישט בעקוועם
און נישט אנגענומען, ווען מיר הערען
ווי דערוואקסענע מענטשן לערנען א-
דער דערוואקסענע מענטשן די הלכות
מאניערען ווי זיך אויפצופיהרען און
בענהמען זיך אין גאס צווישען ליי-
טען.

מיט רעכט צי אהן רעכט, נאך ווען
מיר הערען זעלכע מאדעליזירענדע
געבאטען, רעוואלטירט אין אונז עפעס
גענען אס דער געוויסער זעלבסט-
פרידענער צוקות, וועלכע איז אפשר
גארנישט געמאכט אין דעם פאל?

אדער איז עס דערפאר ווייל לערנען
א צווייטען מאניערען איז פאר זיך
אליין, דאס וואס מען רופט שלעכטע
מאניערען? א דויערענעלעכע נעהם
נישט ארום און האלט נישט אין איין
פריינדען, זייט דויערענעלעכע לייט.

און א מענטש מיט „נוסע מאניערען“
נעהט נישט ארום און האלט זיך צו
די גאס און האלט אין איין טענהאן:
וואס פאר א שלעכטע מאניערען...

און ווייטער איז דאך בעקאנט, אז
נוסע מאניערען זענען א פראדוקט פון
לאנדע ערציהונג און כביה און נישט
פון געבאטען.

אפילו קינדער לערנען מען שוין
היינט נישט מאניערען דורך געבאטען.

אדער עס קען זיין, אז דער וויסלי-
כער „בייטעם“ וואס די דערמאנטע
געבאטען לעזן איבער האט נאך א
טעם, און א גאנץ יודישליכע אדער
יהודים'אישען, ווי אנדערע רופען עס
טעם...

די געבאטען דערמאנען צופיל אן
דעם אלטען, זייט טיילער פון וואסער
אין נידריגער פון גראז.
זייט הכנעה'דיג; זייט דאנקבאר;
רעדט נישט הויך; שלייכט זיך ארום
ווי שטעטעס.

א סך פון די יחידים וואלט עס אזוי
בעפריידיגט. נישט חלילה ווייל זיי זע-
נען שלעכטע מענטשן, צי שלעכטע
יודען, ניין, ווי שוין געזאגט, זענען
זיי דווקא גוטע, צו גוטע! — יודען, זיי
בעקומען און לידען פאר זייערע ברי-
דער, נאך עס רעדט און וויקט אין
זיי, און אין אונז, צופיל די אלטע
יודישע מענטשליכעס, די אלטע יודישע
פסיכיק, דאס שטרעבען צו פערזענלעכע
זיך, צו אויסזעהן פונקט אזוי לייטש
ווי די לייטשטע ענגעלענדער; און
מיר פערנעסען אזוי אפט, אז דווקא,
אס דאס וועלען פערזענלעכע זיך, אז
דאס וועלען פערשווייגען זיך, איז שוין
געווארען אזוי שרייענדיג און כאראק-
טעריסטיש יודיש.

די פליטים רעדען צו הויך זייער
דייטשע שפראך. אפשר איז עס אמת,
ווייל מיר זענען אזוי קרענקליך סענ-
סיטיוו, עמפאנדליך? אפשר פארדירען
די דייטשע פליטים צופיל זייער דיי-
טשען פאטריאטיזם און ליבע צו דייטש-
לאנד. און ס'איז אפשר טאקע נישט
גענוג טאקטיש צו ציהען אויף זיך
איבריגע אויפגעקוקאמקייט, אין דער
צייט ווען זיי זענען שוין סיי ווי צו
גרויס אין די אויגען?

אבער איך ווייס נישט דורך וואס
פאר א נס דאס די גוטמיינענדיגע
פערזאנען פון די נייע צעהן געבאטען,
האבען זיך אפגעשטעלט און נישט צו-
גענעבען א עלטענע געבאטען: רעדט
נישט קיין יודיש, ווייל ס'איז עהנליך
צו דייטש...

און פאר וואס נישט נאך א צוועל-
טען געבאטען.

רעדט איבערהויפט נישט ביז וואגעס
איהר וועט קענען רעדען אין א „גוטען
ענגליש“.

און נאך א זאך: ווען איך בין דורכ-
געלאפען די צעהן געבאטען, האבען
זיי מיר אויסגעזעהן אזוי בעקאנט,
ווי איך האב זיי שוין ערגעץ געהערט
און געזעהן:

זענען אס די צעהן געבאטען אין
דער אמת'ן נישט אימפארטירט געווען-
רען פון דייטשלאנד ד. ה. פון דער
דייטש-יודישער אסימילאציע, וועלכע
האט אמאל „זיין די גוטע יאהרען“
מיט אזוי פיל חכמה און קונסט גע-
פרעדיגט צו די פוילישע און רוסישע
יודען „נוסע וויסע“ ווי צו זיין „שמי-
לער פון וואסער און נידריגער פון
גראז“ אלס... יודען; ווי נישט צו רע-
דען הויך, צו הויך פרעמדע און איי-
גענע גאנצאנאלע שפראכען, נאך רעדען

זיי הימלען די פאליציע

(אפיסעל רייזע-איינדרוקען)

פאלט האב איך געטראפען כמעט
בלויז יידען. אלע לויפען, שמאיען
און האבען נישט קיין צייט זיך אפצו-
שטעלען מיט דיר, אויף א מינוט.
באלד האב איך געהאט דעם איי-
דרוק, אז דאס פוילישע מאנשטעטער,
ווי מען רופט אן לאנד איז א פערפעקטע
מאכילע וואס בעוועגט זיך אייביג און
שטעלט זיך קיינמאל נישט אפ אויף
א רגע אפילו.

אין לאנד ארבייט מען און ס'איז
נישטא קיין צייט אויף דעמאגאגישע
אונטערזעכען על פי נוסח קאנאלאטיק.
און טאמער האט זיך דער עולם אויף
א מינוט פערנעסען און זיך צוגעהערט
צו קאנאלאטיק'ס דרשות, האט ער זיך
באלד געכאפט, אז דאס וועט איהם
טייער קאסטען און דעריבער זיך דער-
פון אפגעשרייסעלע און גענומען צוריק
צו דער ארבייט, צו שאפען דאס איי-
ביגע ווערק, וואס רופט זיך ארבייט
אין פרידען. און בעת די לעצטע וועג-
לען צום שטאט-ראט איבערגעגעבען
די פאל פאליציע פון דער שטאט
לאנד אין די הענט פון ארבייטער, די
אייגענעליכע פאלי-בתי פון לאנד.

באלד מאכט לאנד דעם איינדרוק,
אז דאס וועלען די ענדעקעס נישט
קאנען אזוי פריי און אונגעשטערט
טאנענען זייער ווילדען שוים-טאנץ ווי
זיי טהוען דאס אין אנדערע שטעטעס
פון פוילען.

א גאנץ אנדער אויסזעהן האט שוין
ווארשא די רעזידענץ פון פוילען. די
גאנצע זענען טאקיי פול פון מענטשן.
נאך מען לייטש שוין נוסח אזוי ווי אין
לאנד, דא נעהט מען פאמעליכער,
אויסער יודען, וועלכע געהען יא א
ביסעל שנעלער, אומקוקענדיג זיך אויף
אלע זייטען, צי עס געשעהט נישט
עפס א מכוול.

דאס מאל האט מיר ווארשא דער-
מאנט אין לעגענדארען ביתר, ווענען
וועלכען עס דערצעהלען דער תלמוד,
אז ביתר האט פערמאנט 400 גאסען
און בעת דער שונא האט געארבייט
אין איין גאס זענען אין דער צווייטער
גאס פארגעקומען טענץ און פערוויי-
לונגען, אזוי גרויס איז געווען ביתר.
דאס זעלכע איז מיט ווארשא. אין
דעמואלטען טאג, ווען איך בין געווען
אין ווארשא, זענען פארגעקומען מא-
ניפעסאציעס לכבוד דעם אויסער-
מיניסטער פון איסלאליען גראף טשיגאנא
און דעמאנסטראציעס געגען די מעשה-
דאנציג און אין דערוועלבער צייט זע-
נען פארגעקומען אין אנדערע געגענדען
פון דער שטאט פערוויילונגען און
פארלעונגען. עס איז מעהר ווי זיכער,
אז אין צווייטען עק שטאדט האט קיי-
נער נישט געהאט קיין אהנונג וועגען
די געשעהענישען, וועלכע קומען פאר
אין דער זעלבער שטאט, נאך אין
אנאנדערע געגענד, אס דאס איז

פון צייט צו צייט כאפט מען זיך
ארויס פון דער פערשטיקטער אטמא-
ספערע, וואס האט זיך לעצטענס אנג-
עפנט אויף טענסטאנצאן אין מען וויל
אריינגאטעמען א ביסעל פרישע לופט,
וואס מען האפט צו כאפען אין אנדערע
שטעט פון פוילען.

קיין גרויס גחת אבער פון דער
לעצטער רייזע האב איך נישט געהאט.
סיי אויף דער באהן, סיי אין שטאט, סיי
אונטערשייד, ווי זי זאל נישט היי-
סען, קאן מען קוים דעם אטעם כאפען.
אמת, די לופט איז דאס נישט פער-
פערטע, ווי ביי אונז, צו פילע פרישע
לופט איז אבער דאס אויך נישטא.

די קנאפע 2 שעה, וואס איך האב
פערבאכט אין קאנאלאטיק, די הויפט-
שאטען פון אויבערשטעלען, האט מיר
געגעבען צו פיהלען, אז איך בין א
יור. א גרויסער הילכער געבען באהן.
הויף שרייט אויס וואו די בעפעלקערונג
זאל מאכען זייערע איינקויפען און זי
זאל נישט חס ושלום פערבלאנדזשען
צו „פרעמדע“ הפנים, אז די פרעמדע
דאס מיינט די יעניגע וועלכע וואוינען
שוין אין פוילען קרוב א טויענד
יאהר...

אין ביפלעס ווידער איז די אטמא-
ספערע א ביסעל רייער, אבער דאך
פיהלט מען אויף יעדען שריט און
טריט, אז די ביזט אן איבערדרינגער, די
פארבייגעהער קוקען דיר טיף אין די
אייגען און נישט זעלען רייסט זיך
ארויס א שוף ווארט אויף דיין חשבון.
צושלאנענע יודען אבער זעהט מען
נישט דאס, און דאס איז גם זו
לטובה.

דאנענען איז אין קאנאלאטיק'ס רע-
זידענץ א גאנץ אנדערע שטימונג. פון
דער פאריסטע באהן ביז העט אויפ'ן
זיי איזט אין זייער ביטערען גלות
הויך זייער דייטשע שפראך, ווייל זיי
האבען ליב זייער דייטשע שפראך. און
וויסען אז זיי מענען רעדען הויך
זייער דייטשע שפראך, פונקט ווי די
ענגלישע יודען האבען ליב די ענגלישע
שפראך.

אבער דער גאנצער ענין איז צו
פאטעטיש און ראפטיג קרענקליך.
שיטען זאץ אייף וואונדער, איז
זעהר פיינליך אבער שיטען זעהר צו-
קער אויף עמפונגס וואונדער איז אפשר
נישט וועניגער פיינליך.

און אס די צעהן געבאטען זענען,
דוכט מיר, ווי גאנץ צוקער אויף אונ-
זערע אלעמענס נאגעדען. און ווען זיי
ווערען נישט פערפאסט בפרהסיה.
וואלט אפשר אז אוממילק נישט גע-
ווען.

גוטע מאניערען, גוטע וויסען,
א גוטע געזעלשאפט, גאדען און
ווידער אמאל פאדען וועלען שוין די
גוטע וויסען ברענגען!

נען זיך שוין אפגעלעבט, וועלכע גיבען
נישט קיין פרייער...

צרות, וואס יודען טהוען זיך אליין
אן.

עס וואלט נישט געווען ערליך פון
מיין זייט, ווען איך זאל אפילו אין
דער איינציגער שווערער צייט פאר
יודען, נישט דערמאנען די צרות
ופרעניות, וואס יודען טהוען זיך אליין
אן, איינער דעם אנדערען, פערקעהרט,
איך האלט, אז גראד בזמן הוח דארף
מען זיין עמפאנדליך אויף אזעלכע
זאכען און מען דארף זיין פארזיכטיג
מיט'ן פערזאנלעכען שוויינדרייען צווי-
שען יידען גוטא. וואס, ווייניג צרות
האבען מיר פון דרויסען, דארפן מיר
זיך נאך צווישען זיך אויך אנטהון
צרות און דעריי זיך מאכען בוז
ומבוזה פאר דרויסען.

צוליב די מאסיווען טאקיי וויל איך
אס די עוולות דא דערמאנען למען
ישמעו וירא.

דערצעהלען ווענען אלע עוולות,
וואס איך הער זיך אן פון איך נישט
אימאשטאנד, וועל איך נאך טאקיי ארויס-
נעמען עטליכע קליינע גלימעלעך.

פערהאנען אין שטאט עטליכע יו-
דישע טעכניקער, האלט מען אין איין

ענדיגען.

פערהאנען אין שטאט אין איינציג
יודישע הורטאונג פון קויהלען מווען
אונזערע יודען דוקא אין דער צייט
פון פראקלאמירטען „חודש אהן יודען“,
קויפען אין אן'אוישען הורטאונג. אי-
בערהויפט, ווען ווינטער, ווען ס'איז
געווען א מאנעל אין קויהלען, האט
די א'אוישען הורטאונג יודען נישט
געוואלט געבען קיין קויהלען און די
יודישע סקלאדניקעס האבען עס נאך
בעקומען אין דער יודישער הורטאונג.
אזעלכע און נאך עהנליכע מעשות
וואלט איך אייך געקאנט דערצעהלען
א סך. אויף היינט אבער וועט עס זיין
גענוג. נאך מיינט נישט, אז מיט די
אויבערדערמאנטע פאקטען זענען שוין
אויסגעשטען די אלע צרות, וואס יודען
טהוען זיך אליין אן...

פאר וואס זאל מען וועגען דעם
נישט וויסען...

זייענדיג אין שפיטאל האב איך זיך
דערוואוסט, אז די פארג, מיט וועלכער
דאס שפיטאל איז געווארען אויסגע-
מאלט האט געשענקט ד'ר סטעפאן
קאהן, דער געשאנק איז א קיימאל-
פון 500 זל. מוזמן אויך א גרופע מא-
לאזשעס פון יודישען מאלער-צעך הא-

ווארשא.
די שטימונג פון די יודישע פני, ווי
אויך פון דער יודישער בעפעלקערונג
אין דער הויפט-שטאט איז א געדריק-
טע, טראץ דעם אלעם אבער פליסט
דאס לעבען נאָרמאל. יעדע אָרגאניזא-
ציע, קולטור-קרייז, אָדער ווירטשאַפּט-
ליכע אינסטיטוציע טהוט זיך איהר אר-
בייט.

שבת איז עס געווען. אין ליטערא-
טור-פעראין קומט פאר א פייערליכער
אָווענד לכבוד דאס אָרויסגעגען אַ בוך
לידער פון יונגען פּאָעט יוסף רובינ-
שטיין (אנב האָט דער שרייבער פון די
שורות מיט 15 יאָהר צוריק. דער ער-
שטער אָפּגעדריקט אין דער „שטעט-
טאָקאָווער צייטונג“ דאס ערשטע ליעד
פון אויבערדערמאנטען דאמאלס נאך
אָפּגעגען). ווענען דעם אָווענד איז
געווען געמאלדען בלויז אין דער יודי-
שער פּרעסע און פּונדעסטוועגען האָבען
הונדערטער מענטשן געשטאַמט אויפ'ן
אָווענד, אזוי, אז מען האָט געמוזט
פערמאכען די טהירען און נישט אַריי-
לעזען. דאס בעווייזט, אז אין ווארשא
איז נאך פערהאנען אפילו אין דער
יעצטיגער שווערער צייט, א יוגענד,
וועלכע עס אינטערעסירט די שעהנע
יודישע פאָעזיע.

דעם זעלבען אָווענד איז פאָרגעקוי-
מען אַ לאַנדעס-קאָנפּערענץ פון „אָרם“
און אויך דאָרט זענען געווען פערזא-
מאלט עטליכע הונדערט דעלעגאטען
פון אלע קעגן פון פוילען און א גרוי-
סע צעהל געוועלסטליכע טהוער פון
ווארשא.

דעם פערלויף פון די רעפערענצען
און דיסקוסיעס וועל איך נישט אי-
בערגעבען. איך וויל נאך דערצעהלען,
אז איך האב דאָרט געטראפּען צעהנ-
דייגער אלטע חברים, פּלל-טהוער, איך
געוועלסטליכע עסקנים, וועלכע איך
האָב שוין נישט געזעהן לאַנגע יאהרען.
מענטשען, וועלכע איך האָב מיט זיי
צוואַמפּן געארבייט מיט אַ צוואַנציג
יאהר צוריק און געמיינט האָב איך,
אז זיי זענען פערלירען געגאנגען.
פאר דער יודישער געזעלשאפט, דאָ
האָב איך זיך אָבער איבערצייגט, אז
אס די מענטשן שטעהען ווייטער צוויי-
דער ארבייט און היטען די פאָזיציעס.
כ'בין נאך געווען אייף אַנדערע
פּערזאנלעכע אָנטיגען, ווי אויף דער
לאַנדעס-קאָנפּערענץ פון די יודען-
שטאָטלער, וועלכע איז פאָרגעקומען
צוואַנציגט וואַנטא. דאן איז אַ רייע
אנדערע אינסטיטוציעס, געוועלשע-
טליכע, קולטורעלע ווי אויך פּראָע-
טאָרישע און אומעטום האָב איך גע-
טראפּען לעבען, סעמינאָקייט, די מאַ-
שין פון יודישען לעבען אויף אלע גע-
בייטען אין ווארשא קלאַפּט מיט א
נאָרמאלען גאָנג און דער עיקר יעדער
אויף זיין געביטע שטעהט אויף דער
וואַל. זיי בעמיהען זיך צו פּעריאָנען
די פּערזענלעכע וואס האט זיך אריינגע-
געכאַפט אין אַנזער לעבען.

ש. פראנק

בען אהן געלטיג אויסגעפיהרט די אר-
בייט.

האלט איך פאר מיין חוב דאס צו
פערפעקטליכען אויף די שפאליטען פון
אונזער צייטונג, איך טהו נישט דאס
דערפאר, כדי מפרסם צו מאכען די
שעהנע טהעט פון ד'ר קאהן אויך נישט
דעם מאלער-צעך בין איך דא אויסגען
צו דאסלאמירען, איך דערצעהל נאך
דאס, כדי דערפון ארויסצוציהען א
מוסר השכל פאר די ביז איצטיגע
פיהרער פון שפיטאל, וועלכע האבען
געפאסטעטעטעט דעם פביר צו זיין קי-
ראטארען פון שפיטאל און דעריי
האבען זיי קיין איין גראשען נישט
מאד געווען אויף דער אינסטיטוציע,
וועלכע טהוט שטארק אינטערהינגען.

אס דאס איז די כוונה פון מיין
פערזענליכען די שעהנע נדבה, וואס
עס האט געשאנקען פאר'ן יודישען
שפיטאל ד'ר סטעפאן קאהן און דער
יודישער מאלער-צעך, און צוריק גע-
שמועסט, ווען אפילו איך זאל גאר
נישט זיין אויסגען מכוון צו זיין, מאכט
אויך נישט אויס, אז מען דערצעהלט
דאס, ווארום פאר וואס זאל מען ווע-
גען דעם נישט וויסען...

לויטן

פסיכאָ-היגענישע בעראַטונגס-שטעלע ביים „סאָז“

די נאָהנטסטע טעג ווערט געפֿענט ביים „סאָז“ די פסיכאָ-היגענישע בע-ראַטונגס-שטעלע, וועלכע האט פאר א ציעל צו פערליכטערן די עלטערן אין דער ערציהונג פון זייערע קינדער. געוונדערס - צו האלטען אונטער א שטענדיגער השגחה די פסיכיש שוואַך-ענטוויקלטע קינדער.

די לייטונג פון דער בעראַטונגס-שטעלע וועט זיך געפינען אין די הענד פון דער ספעציאַליסטין פרוי פראַפּעסאָר אריסטאָן.

אין שייכות מיט דעם וועט מיטוואך, דעם 15 ד. ה. פונקטליך 8 אוועק אין קהלה-לאַקאַל, אַלעס 10, פארקומען א עלטערן-פערזאנלעכע, וואו פרוי פראַפּעסאָר אריסטאָן וועט רעפערירען אויף דער טעמע: „וואס עלטערן דארפן וויסען וועגען קינדער-ערציהונג“.

די קינדער פון דער פאָוועכענע שול ביים יודישען גימנאזיום האבען אויף זייער פורים זאל געזאמלט פאר'ן „סאָז“ 25.45.

Przezorny popiera L.O.P.P.

פון בילדונגס-פראַנס

אין פארטוועגונג פון דער אָנגעהוי-בענער אַרבייט, ווערט דורך דער יודישער בילדונגס-געזעלשאַפֿט איינגע-אַרבעט וואַס, דעם 12-טען ד.ה. 4 א זייער נאָכמיטאָג אין זאָל פון האַנד-ווערקער-פערזאנלעכע (אַלעס 12) א פאַר-טראַג אויף א זעהר אַקטועלען טעמאַ-די קאָנסטיטוציאָנעלע פרינציפּען פון דער פּוילישער רעפּובליק. דעם פאַר-טראַג וועט האַלטען אַדוו. אַסתר עפשטיין.

די דאזיגע פאַרטראַגען זענען צו-געגלייך פאַר די ברייטסטע מאַסען און ס'איז דעריבער צו ערוואַרטען, אז די בעוואַכער וועלען אויסנוצען די געלע-גענהייט, ענד וועגען דעם דאָזיגען וויכטיגען קינד ווערען קענען פון א מאַסגעבענער קוועלע.

קאָנסע-איינברוך אין דער פירמע „עליבאַר“

אין דער פירמע „עליבאַר“ פאַר-קאָנסק, פּראָפּערקאָנסאָ נאָס 2, האבען נישט ענטדעקטע טעראַרעכער אויסגע-פיהרט אַנאָינברוך אויף דער געפאַנ-צערטער קאַסע.

די איינברעכער האבען מיט דער הילף פון א אַזוי-געפּרופּענעם „ראָק“ אויפגעבראַכען די קאַסע און צוגערייבט אַנאָרף 1200 זאַלטעס. די איינברעכער האבען זיך אריינגעקומען דורכ'ן הויף פון גראַמאַנס פּאַלאַץ.

די פּאָליציי געפינט זיך שוין אויף די שווערן פון די איינברעכער.

פון יודישען גימנאזיום

ווי מיר ווערען געווארן קומט שוין בקרב פאר די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאנלעכע פון יודישען גימנאזיום. צוליב די רעאָרגאַניזירונג פון דער דאָזיגער געזעלשאַפֿט און איבערדעק-לאַרירונג פון די מיטגלידער וועלען אויף דער יעצטיגער אלגעמיינער פערזאנלעכע איינגעלאָדענט ווערען נאָר די יעניגע, וועלכע האבען לעצ-טענס אויסגאָס אונטערגעשריבען א דעקלאַראַציע אַלס מיטגליד. דעריבער איז כּדאי אויפגעקומען צו מאַכען, אז ווער עס וויל זיך בע-טייליגען אין דער אלגעמיינער פער-זאמלונג האט נאָך די מעגליכקייט זיך איבערצוגעקלאָרירען אין די נאָהנטסטע טעג.

פערשטאַרקטע פיקטעסען - אַקציע אויפ'ן זאָוואַדזשער מאַרק

פערזאנלעכע פרייטאָג בעת'ן טאָג האבען זיך ווידער אויפ'ן זאָוואַדזשער מאַרק געוויזען פילע פיקטעסעס פון נאָרדאָווע לאַגער. אויסער די אַנטי-יודישע לאַוונגען וואס זי רופען אויס, האבען זיי אַבער דאסמאל אויך נישט צוגעלאָזט קיין קריסטליכע קוגים צו די יודישע בוידען און סטראָנגעס און די, וועלכע האבען נישט אַכטענדיג אויף זי דאך געוואָלט קויפּען ביי יודען, זענען דורך די פיקטעסעס פערטריבען געווארען פון די סטראָנג-נעס, צוליב וואס פילע סוחרים האבען פולשטענדיג געשלאָסען זייערע קאָ-מען.

די פערשטאַרקטע צאָהל פאליציאנטען האט אַבערהיטען די רוח און בעוואַלען די יודישע סוחרים צוריק צו עפענען זייערע קאָמען.

דאס לייזונג איז אַבער געווען אינ-גאַנצען געשטערט.

די גרופע פיקטעסעס האט אויפ'ן וועג צום זאָוואַדזשער מאַרק אויך גע-טשעפּעט רוהיגע יודישע דורכגעזעהר און זאָגער געשטעלט א ווידערשטאַנד דער אינספּערוועניענדער פאליציי. אייניגע פון די כּוואַלנאָסע זענען דע-ריבער אַבערפיהרט געווארען אין קא-מיסאַריאַט אַרײַן.

אין דער שטאָרט האבען א גאַנצען טאָג פאַרטאָלירט גרעסערע גרופען פאליציי.

אונזעדייטענדע ירידה פון די אויסהאַלטונגס-קאַסעס

אין אַרבייטס-אינספּעקטאָראַט איז פאַרגעקומען א ויזונג פון דער סטאַ-טיסטישער קאָמיטע צו אונטערזוכען די אויסהאַלטונגס קאַסעס. די קאָמיטע האט פעסטגעשטעלט, אז אין לואי האבען די אויסהאַלטונגס-קאַסעס פון אַנאָרבייטער-פאָמיליע פון 4 פערזאנן בעטראַגען 3.35 זל. טעגליך, ד.ה. מיט 1.52 פראַנץ. ווייניגער, ווי אין חוץ יאָנאָר. צו דער דאָזיגער ירידה האט מיטגעוויקס די ירידה פון פרייז אויף אייער.

„זוט“ בוים א גרויסען האַטעל אין טשענסטאכאוו

די לעצטע טעג האט געוויילט אין טשענסטאכאוו דער נאָכשטעליק פון דער פּינאָנץ-פערזענלעכע אַבטיילונג פון די פּענענליכע פּערוויזשונגען ה' פּאָו-לאָוויטש וועגען קויפּען פּלעצער צו בויען א גרויסען האַטעל פאַר פּינאָנץ-מער און צוויי וואוינניגס-בלאָקען פאַר פּיווישע אַרבייטער.

דער האַטעל פאַר פּינאָנץ-מער וועט וואַרשיינליך אויפגעבויט ווערען אויף רוג אַלעס און פּוילאָס-קאַס, אויפ'ן פּלאַץ, וואו ס'איז לאַנגע יאָרען גע-שטאַנען די „פּאַנאָנץ-מער“. דער פּלאַץ געהער צו דער פּאַמיליע טעמפּעל. דער בלאָק פאַר גייסטיגע אַרבייטער וועט אויפגעבויט ווערען אויף רוג פּלאַנעס און וואַשינגטאָנער און פאַר די פּיווישע אַרבייטער - אויף פּיאָטער-קאָוואַקא גאַס.

יהודה לייב סאַיקאַ ז"ל

אין טעפּען עלטער איז דינסטאָג געשטארבען און צו קבורה געקומען דער היינער אָנגעזעהענער אינדוסטריע-לער, פּילאַנטראָפּ און בלל-טהורער יהודה לייב (בייזע) סאַיקאַ ז"ל.

יהודה לייב סאַיקאַ האט געוואוינט אין טשענסטאכאוו זינט 1919 י. און זיך אַקטיוו בעטייליגט אין אלע הילפס-אַקציעס פון אונזער שטאָרט, געווען א רעזיגנאָר און גאַנצאַנלעך יוד. דער פערשטאַרקטער האט זיך אויס-געצייכענט מיט גוטע מידות, געווען אַנאָווער-מאַן און געהאט א וואַריס פיהלענד האַרץ פאַר די נויטלידענדע יודען אין אונזער שטאָרט.

אזוי האט זיך דער נפטר בעטייליגט אַק-טיוו אין דער אַרבייט פון קרן-היסוד געווען וואַרשיינלעך, עהרע-פּרופּאָנד אין דער גמילת-חסד-קאַסע, פּילאָדסקי 31, עהרע-פּאַרזיזער פון „בית לחם“, עהרע-פּאַר-זיזער אין בוי-קאָמיטעס פון נייטס בית המדרש, א טעטיגער מיטגליד פון „דאָרפֿט-שנינגאָסעס“ און א רייע אנדערע אינסטיטוציעס.

אין דער לוייה האט זיך בעטייליגט א גרויסער עולם מלוים. אין שטוב האט איהם מספיד געווען דער מישקאָווער רב ר' יוסף עפשטיין הלוי.

אויפ'ן בית-עולם האבען דעם נפטר מספיד געווען: ר' משה האַלסער, וועל-כער האט אויסגעזעכענט די מעלות פון פערשטאַרקענעם, ד"ר הירשבערג (פּויליש) און ה' גנימין שטאַרגי - אין נאָמען פון „גמילת חסד“, פּילאָדסקי 31. די הוכרה האט אַבערריכט חזן וו. שמיט.

Jedną z oznak wartości obywatela jest jego ofiarność na L. O. P. P.

א גאַלדענער מעדאַל פאַר אַ לויבליכער יודישער פירמע

אַנערקענונג פאַר דער פראָדוקציע פון פליגען - פאַפּיער פון דער פירמע „בענגאַל“

היינטיגע וואָך האט די בעקאַטע פליגען-פּעננער פאַבריק „בענגאַל“ אין לויבלין דערהאַלטען פון דער אינטער-נאַציאָנאַלער פאַריזער אויסשטעלונג אַ

היינטיגען שבת-די גרויסע קינסטלערישע רשווי

בראָדערזאָן א. אַנד. ווי אויך פּעליכע טאַטירישע נומערן פון לאַקאַלען געזעל-שאַפֿטליכען קאָרעספּאָנענט. ווי מיר זעהן, בעשטייט דער פראַ-גראַם פונ'ם שטענסען און בעסטען און דער עולם וועט האבען דעם אמת'ען פערזענליכען.

די רעזשי פון אַווערד געפינט זיך אין געניטע הענט. עס זענען געמאַכט געווארען ספעציעלע דעקאָראַציעס צו יעדען נומער בעזונדער דורך די קינ-סטלער פראַנס. אויסזען און רעזענסיין און וועלען בעליכטען ווערען דורך ליכט-פּעקעסען.

עס איז דעריבער גאָר קיין וואונדער נישט, וואס דער אויפטריוט האט אַרויס-געוואָפּען אַזאַ גרויסע פּראָיאַנטערעס-רונג און אלע טעאטער-לייגהאבער וועלען זיכער קומען בעוואונדערן אונ-זערע ליבע היימישע סאַלאַנטען. די קליינע צאָהל בילעטען צו בעק-מען אין ביבליאָטעק „קילטור“, אַלעס 20 און אין אלע פּעראַיינען און שבת ביי דער קאַסע.

דער דראַמאַטישער קרייז, וואס האט זייער צייט עקזיסטירט ביים „סאָז“ און האט זיך קוגלע געוועזען מיט זיינע פראַנספּולע אויפמיהרונגען, האט זיך לעצטענס רעאָרגאַניזירט און אַרײַ-גענומען נאך אייניגע טאַלאַנטפולע אַמאַטאָרען און פיהרט איצט זיין טע-טיגקייט ביי דער פּרין-קינדערהיים אונטער דער אָנפיהרונג פון ה' א. פּרין. דער קרייז טרעט אויף שבת, דעם 11 טען מערץ ד. י. אין זאָל פון די פיינערלעכער.

דער פראַגראַם איז צוגעפּעגטעלט געווארען מיט גרויס זאָרגעלעטיגקייט און בעשטייט פון ערשטקלאַסיגע נומערן, צווישען אנדערע: „ס'דאָ" פון מ. בראַ-דערזאָן און מוויק פון ד. ביינעלמאַן, „פריהלינג" פון אַמאַטאָרסקיין און מוויק פון א. גוז, בעל מלאכות פון באַרדי-טשעווער, „כינעווערלעך" - אינסצעניאָ-ציע מיט געזאַנג און טעאַט א.ו.וו.

ס'זענען אויך אריינגענומען אין פראַגראַם אייניגע זעהר הומאָרפּולע קעקעסען פון יאָנאָווסקי, גודעלמאַן,

אַנאָינענעם אַנערקענט מען נישט, מען ער זיין אַ פערנאַמען, אינדער-בייט, ווען אַ פערמער מען ער זיין אַ דראַנג, ווערט ער ביי אונז א גאַנ-צער קאָקער.

כ'וואָלט אייך געקאָנט דערזעהלען וועגען א סך פאַקטען ווי אזוי פּלאַט-לער, וועלכע קאָנען נישט קיין גלייך וואַרט אַרײַנלאָזען פון מויל, זענען ביי אונז פאַסענטימלע רעדנער און יעדעס וואָרט ווערט געזאָהלט, מיט רעגלייך. דאס זעלבע איז מיט זינגער'ס, אַר-טיסטען, געזעלשאַפֿטליכע טהורע א.ו.וו. אזוי. נעמט מען אַבאָדער פערקעהרע, זע-נען ביי אונז דא היימישע טשענסטא-כאווער, וועלכע קאָנען רעדען, זינגען, זענען ערליכע עוואַנגעליזם, ווייל רען זיי אַבער נישט אַנערקענט, ווייל זיי זענען דאך אייגענע, היימישע זיי קאָנען מען דאך נאָך ווען זיי זענען קינדער געווען...

פערהאטען ביי אונז אין שטאדט א היינער געבוירענער העברעאָ קאַטשיי-נער, האט איהם, גאט מוזה געווען מיט אזא שטימע, וואס איז זעלען געמאַ צווישען טויענדער, היות אַבער ווי ער האט גישט די מעגליכקייט זיך צו בילדען, קאָנען ער נישט אַוועק און דער וועלט און בעווייזען זיינע וואונ-דער.

דער, דאך אין טשענסטאכאוו, ווידער, איז-ווי מיר האבען פעסטגעשטעלט-ווערט דאך אזא איינער נישט אַנער-קענט, ווארום ער איז דאך עפעס אַנאָ-אייגענער, א היימיש קינד. האבען זיך פאַרט געפונען עטליכע מענטשען, וועלכע האבען נישט איינגעזעהען קיין עפענטליכען קאָנצערט אין א גרויסען זאָל, נאָר אין, גראַנד-קאָנצערט-פערזינדען מיט דאָנסטאָ. און אַס אויף דעם אווענד האט אונזער בן-פיר בעווייזען וואס ער קאָנען די געסע-נען פערבלייט געוואָרען און איינער צום צווייטען האט געזאָגט: אַס דער פּענאַמענאַלער זינגער זיצט צווישען אונז און מיר האבען גאַרנישט גע-וואוסט דערפון? סאָ וואס פּאָט מען, אז העברעאָ קאַטשיינער זאָל קאָנען דערגרייכען די קאַריערע, וועלכע ער וואָלט ביי א געהעריגער אונטערשטי-צונג מצד דער געזעלשאַפֿט געקאָנט דערגרייכען?

צו די געזעלשאַפֿט וועט טאָק נאָכ-דעם, ווי זיי האבען קאַטשיינערען גע-הערט איהם מיטחלפּען, אז א גרויסע פראַגע, נאָר א פאַקט איז, אז קאָ-טשיינער האט מיט זיין הערליכע שטי-מע אַלעמען איבערגעשט.

טעם

דער הורט און דעטייל-לאַגער פון
פארצעלען, גלאז, פאיאנס און שויבען
A. LEWKOWICZ, 1-sza ALEJA 3.
 dawn. B. SACHSENHAUS
 בעזיצט א גרויסע אויסוואהל און עמפלעחט זיך דער ג' קונדעס
 רעיעלע בעהאנדלונג. — הורט און דעטייל. — ביליגע פרייען

מעלדונג פון יוד. בעקער-צענד.
 מיר פלוצן אלע בעקער, וועלכע בעזיצן זעכסטשטענדיגע בעקע-
 ריינע און הילען צוטרעטן הייזער צום מצה-אויסשטעלן, אז זיי דארפן זיך
 רעגיסטרירן אין דער קאנצלעאריע פון צענד ביז שבת, דעם 11 מערץ ד. י.
 נאך דעם סערוויס וועלן קיין שום רעקלעמאציעס אין דער פראצע-
 נישט אנגענומען ווערן.

לעזט אויפמערקזאם!!!
די גוט-בעקאנטע קויהלען-פירמע
פון י. וויינבלום
אלעזע וואלנשפשי 45, סעלעמאן 13-36
 האט געעפנט
א דעטייל-סקלאד אויף 2-טע אלעזע 36
 וואו ס'ווערט פארקויפט קויהלען פון דער בעסטער גרופע
"JULIUSZ KAZIMIERZ"
 ווי אויך האלץ-קויהלען און קאסעס מיט געשטעלטע אהיים.
 בעסטעלונגען ווערן אויך אנגענומען דורכ'ן טעלעפאן נר. 13 36
 ווי אויך דורכ'ן פריוואט-טעלעפאן נומער 17 01.
 פרייען — מעסיג!

Żydowskie Towarzystwo Oświatowe „Wiedza i Postęp” w Częstochowie
W niedzielę, dn. 12 marca 1939 r. o godz. 16-ej
 odbędzie się w sali Zw. Rzemieślników, Aleja № 12
WYKŁAD p. t.:
Zasady konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej.
 Referuje: Adw. E. EPSTEINÓWNA. Wstęp 25 gr.
 Z intencji zaręczyn koleżanki naszej p. Frymci Erlichówny z p. Abramem Sendrowiczem, wiele szczęścia i pomyślności życzą
 Miriam. Ela, Krasla, Wieluń
 Kajla i Liba.
 חברתנו פרימט ערליך בבואה בכרית האירושין עם ב"ל אברהם אריה
 סנדורוביץ ברבת עושר ואשר. חוכו לפנות את ביתכם בארצנו המשוחררת
 ברית הצה"ר, מפקדת וכן בית"ר ועדת קרן-החי בווילן.
 אונזער קוין פייוועל שיקאוויטש צו זיין חתונה מיט פרי. רוזשקא
 פרעזעראוויטש אין טשענסאָנאָו, ווינשען מיר פילע גליק און צופרידנהייט
 איידל און רויה שיקאוויטש, וויעלן

זונטאָג, ד. 12 מערץ 3 נאכמיטאָג אין לאַקאל פון „מכבי” קומט פאר
די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאנלונג
פון באנה ספודרזיערטיש אין וויעלן
 אויפ'ן טאָג-אָרונד 9 פונקטען. אלע מיטגלידער ווערן אינגעלאדען צו קומען.

פארבערן
אין בעמישע וועזשעריי
„BENETA”
פאבריק און קאנטאר: ב. יאָסעלעוויטש 11
פיליצ 2-טע אלעזע 16
 מענער - קראגעס ווערן ווייטער געוואשען
 מיט דיערהאפטען שפיגל-גלאַנץ צום פרייען
 ספעציאליטעט:
 1) אויפרישען (פארבען) לעדערנע קורטעס, 2) פארבען לויט מוסטערן, 3) דעשטירען
 (ארויסנעמען) פלעקען און וואשען אויפ'ן אָרט, 4) כעמיערייניגען און פאסטאגירען קאפערעס,
 די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט אונטער דער לייטונג פון אַנפאסלאָווענס פון
 דער כעמישער אינדוסטריע-שולע אין ווארשא מיט לאַנגיהרדיגער פראקטיק

FABRIKARIA, i PRALNIA CHEMICZNA
„KRYSZTAŁ”
 ul. Berka Joselewicza 2
 i Warszawska 37.
 מאכט בעקאנט, אז איצט ווערט געוואשען מיט א הערליכען שפיגל-
 גלאַנץ, וואס איז נאך ביי איצט אין טשענסאָנאָו נישט געווען.
 כדי צו איבערצייגען וועגן דעם די קונדשאפט האבען מיר
 פערפיליגערט די פרייען:
 א קאלנער מיט א הערליכען גלאַנץ 12 גר.
 א העמד — 40
 אויך זענען מערבליגערט געווארען די פרייען אויף כעמיש וואשען
 און פארבען. פלעקען ווערען ארויסגענומען אויפ'ן אָרט.
 ספעציאליטעט: פארבען לעדערנע קורטעס

5000 זל. פאר טשענסאָנאָווער
פילאנטראפישע און קולטורעלע
אינסטיטוציעס
 ווי מיר ווערען געוואוינט, האבען די
 קינדער פון פערשטארבענעס יחודה לייב
 טאָקאָוויץ געשטענדיג 5000 זל. פאר
 טשענסאָנאָווער פילאנטראפישע און
 קולטורעלע אינסטיטוציעס.
 א גענויע רשימה וועלען מיר ברענ-
 גען אין נעכסטען נומער פון אונזער
 צייטונג.

פון בית"ר
 דער מפקד הקן בית"ר אין טשענ-
 סאָנאָו צבי קראָק האט נאָמינירט א
 נייע מפקדה פון די אחים: יוסף בראָק-
 מאַן, יעשיהו לענסטער, חיים נענ-
 דעלמאן, יצחק בירענצווייג, יצחק
 פרידמאן.
 — זונטאָג, דעם 12 ד. ח. 8 אָווענד
 וועט פארקומען אין לאַקאל פון נאָרדיה,
 אלעזע וואלנשפשי 3-5, א טרומפלדור-
 אקאדעמיע מיט א וועהר רייכען פרא-
 גראַם, אַרגאניזירט דורך דעם היגען קו
 בית"ר. איינגאנג פריי.

מיט גרויס צער און וועהשאַט האבען מיר
 אויסגענומען די שרעקליכע בשורה וועגען
 פליצלונגען טויט פון
יוסף בער מעהל
 אין פאראד, אין פליהענדיגן עלטער.
 דער פערזענלעכער פרוי און טאכטער שו-
 קען מיר הארגענע בילד-אויסדריקען
 יעקב שאיא און פרוי, ליובו
 קושעפציק און פרוי, וויעלן.
 אדעל: נישט קיין ווערטער דין און דין
 ליבעס טאכטער צו טרייסטען אין אייער
 גרויס אומגליק וואס האט אייך געטראפן.
 זאל אייך גאט טרייסטען!
 רוזשקא שאיא, יוסף שאיא און פרוי.
 ערשטער פון דער יחודה וועגען טויט
יוסף בער מעהל
 אין שטאָדן, שיק איך אבער טרייסט-
 ווערטער דער אומגליקליכער פרוי און
 טאכטער.
 בער קושעפציק, פרוי און קינדער.
 ערשטער פון צער דרוק איך אויס
 מיטגעפיהל פרוי אדעלע מעהל און טא-
 טער צוליבן טויט פון זייער טייערען
מאן און פאטער
 בער שאיא.
 אויך מיר דריקען אויס הערליכע
 מיטגעפיהל
 אברהם קושעפציק און פרוי.
 משתתפים אנט בערעס הגדול של משפחת
 לבקוביץ זמות עליהם בעלה ואביהם
 משה מענדל לבקוביץ נ"ע
 האיש המצוין במיוחדו התרומות.
 המקום ינחם אתכם!
 מתפללי בית תפלה "מורח" בווילן.

Kino „LUNA”
 קראַציע פון די אויסגעצייכענטע
 אַרטיסטען!
 ריהרענדע ליבעס-ערצעלונג פון א
 שעה מיידל, וועמענס איינציגע זינד
 איז די גרויסע ליבע!

Klamstwo Krystyny
 לויט קערווינסקי'ס ערצעלונג
„דער געגאטער טאָג”
 אין די הויפט-ראָלען: פאַרשטעווסקא,
 יעזשי שווינסקי, טשויקלינסקא,
 טעמפאָווסקי א. אַנא. דער גייער טאָג
 געמיינט אַלץ און לידלעך אין דער אויספיהרונג
 פון לאַדא האַלאַמא

KINO „EDEN”
 דער נייסטער, בעריהמסטער
 און אינטערעסאַנטער פילישער פילם
O CZYM SIĘ
NIE MÓWI...
 לויט גאָרעליאָ וואַפאָלסקא
Kino STYLOWY
 Aleja 27.
 דער גרעסטער וועלט-שלאַגער
ZŁOTOWŁOSA
 זשאַנעט מאַל דאָנאַלד
 נעלסאָן עדי.

PROTEKOL BOLI GŁOWY
GOŁAŁSKINA
PRZECIEBIENIU
KRYPIE: KATARZE

ידישע שול - אַרגאניזאציע, אָפּט. אין טשענסאָנאָו.
שבת, דעם 11-טען מערץ 1939 י. 8-30 אָווענד
אין זאל פון פייערלעשער
א רעווי-אָווענד
 אויסגעפיהרט דורכ'ן דראַם. קרייז ביים פראָ קינדערהיים, רעזשי: ה' א. פראָ
 אין פראַגראַם: אינסעניואַציעס, סקעטשען, מאָנאָלוגן, פאַרדיקט, פאַלקס-לידער, געזאַנג און טענען
 ספעציעלע דעקאָראַציעס אויסגעפיהרט דורך: פראָ. אַריטאָן און קונסטמאלער
 ג. ראָזענשטיין. — ליכט-עפּעקטען.
 אין איינלאָדונגען מיט בילדעטע קען מען זיך פרייהערען אין קאנצלעאריע פון קינדערהיים,
 קרויסע 22, אין ביבליאָטעק „קולטורעל”, אלעזע 20, פערמינען, אָדער טעלעפאָניש נומ. 25-05, און
 אין טאָג פון רעווי פון 6 א וועגער אָווענד ביי דער קאסע.

הננו מביעים את רגשי השתתפותנו באבלו הכבד של נשיאנו הכבוד
מר' א. ל. סויקא
 במות עליו אביו
יהודה לייב
 ועד החברה בתי-ספר עבריים
 חיבונים וכללים בטשנסאָנאָו

Zarząd Stowarzyszenia Przemysłowców i Kupców w Częstochowie
 zawiadamia pp. członków, że
w niedzielę 12 marca r. b. o godz. 3 30 po poł.
 odbędzie się w lokalu własnym przy ul. Aleja Wolności 3—5
Zwyczajne Walne Zgromadzenie
 członków Stowarzyszenia z następującym porządkiem dziennym:
 1. Zagajenie zgromadzenia, 2. Wybór przewodniczącego walne-
 go zgromadzenia, 3. Odczytanie protokołu walnego zgromadze-
 nia z dn. 20 marca 1938 r., 4. Zatwierdzenie sprawozdania za
 rok 1938, 5. Uchwalenie budżetu na rok 1939, 6. Wybór 5-ciu
 członków zarządu i zastępców oraz 5 członków komisji rewizyjnej. 7. Wolne wnioski.
 Uwagi: 1. W razie nieprzybycia w oznaczonym terminie
 przewidzianej statutem liczby członków, odbędzie się tegoż
 dnia o godz. 4.30 po poł. zebranie w drugim terminie prawo-
 mocne bez względu na ilość obecnych. 2. W myśl § 32 Statutu
 mają członkowie Stowarzyszenia prawo przedstawienia wnio-
 sków na Walne Zgromadzenie jedynie na 10 dni przed termi-
 nem Zgromadzenia. 3. Ustępują z Zarządu po wylosowaniu,
 zgodnie z art. 17 statutu pp. J. Engel, M. Praport, Z. Rotbart,
 J. Szlezinger i I. Rząsiński. Ustępujący z Zarządu mogą być
 ponownie wybrani (§ 17 statutu).

Kino „B A Ł T Y K” 14-16
 ליבע פון א 40-יעהריגער פרוי צו א 20-יעהריגער יונגעל
DRUGA MŁODOŚĆ
 אין די הויפט-ראָלען: גאַרטישנסקא, טעמפאָווסקי, ציפּולסקי, לאַזשינסקי,
 זניטש, טשויקלינסקא.

איפערצוגעבען
 א איינגעפיהרט קאלאָניאַל-געווערלעך
 מיט סחורה אויף א גוטען פונקט
 צוקינדיגען אין קאלאָניאַל - געוועזענע
 מיראָסקא 5.
פארוואס ווערן יודען פערמאָלט
 אין פערשידענע לענדער?
 פרייטאָג, דעם 17 טען מערץ 8.30
 אָווענד וועט אין פייערלעשער-זאָל
 פארקומען א פארלעזונג פון גלענצענ-
 דען פובליציסט ד. ניימאָרק (אריה) פון
 ווארשא א.ד.ס. פארוואס ווערן יודען
 פערמאָלט אין פערשידענע לענדער?
 (דער אַנטיסעמיטיזם, זיין אַפּשאַט,
 אידיעאָלאָגיע און זיין צוקונסט).
 די פארלעזונג אויף דער קאָנצערט-
 טעמא האט ארויסגערופען א גרויסע
 פעראינטערסירונג.
„נורדיה” — „הפועל”
 דעם נאָנטסטען שבת וועלען מיר
 האבען די געלענענהייט בייצוואוינען
 אין זאָל פון „מכבי” א באַקט מעש
 צווישען די צוויי יורישע טאָרט-קלעבען
„הפועל” און „נורדיה”.
 עס איז צו ערוואַרען, אז די קאמ-
 פען וועלען זיין אינטערעסאַנטע און
 קיין עמאָציע וועט נישט פעהלען. ווער
 ס'וועט זינען, דערויף איז ווירקליך
 שווער פאַראויסצוהערען, וויל די בייזע
 באַקט-מאַנשאַפּטען האבען צווישען זיך
 ביי-אויס קיינמאל נישט געקעמפט.